

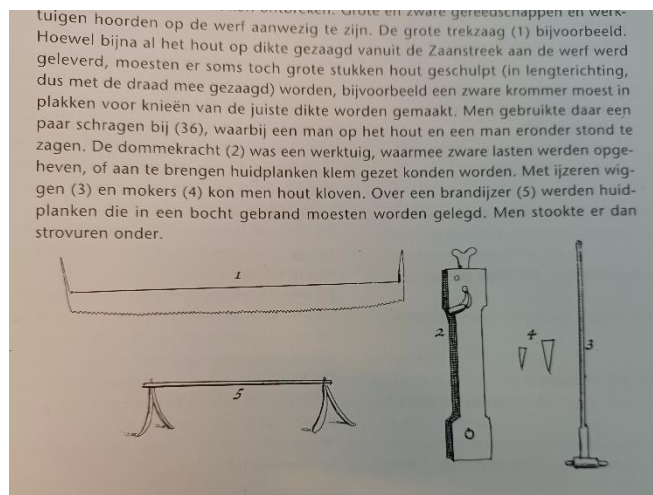
Houtzaagmolen De Jager

We starten deze editie met een mooi winterplaatje, gemaakt door buurtgenoot Meindert de Groot. Verderop lees je o.a. meer over een nieuwe aanwinst en het gebruik van dit belangrijk stukje gereedschap.

Een nieuwe aanwinst

Of men nu de boeken leest over scheepsbouw uit 1671 (Nicolaes Witsens) of 1697 (Cornelis van Yk) of de inventarislijst uit 1865 van molen De Jager – die Herman Deden heeft gevonden – dan blijkt steeds weer dat ons huidig bezit aan gereedschap daarmee overeenkomt. Een prachtig bezit dat we ook daadwerkelijk gebruiken, ja moeten gebruiken. Zethaken, kantelhaken, pikhaken, stokemmers, trekzagen, koevoeten, kettingklauwen, penters, molenvijlen, schroefbeugels, mosterdpotten, voetblokken, takels, keilen, dissels, bijlen, schietloden, moskuilen, etc., en dommekrachten!

Uitsnede uit het boek van Nicolaes Witsens (1671).

Van die dommekrachten hebben we er diverse. Een bijzonder exemplaar is ons geschonken door Jos Gersjes uit Wijckel. Bijzonder omdat deze met drie assen is uitgerust waar de anderen er twee hebben. Dit extra exemplaar met de extra vertraging werd waarschijnlijk gebruikt op een scheepswerf voor houtbouw. Deze is zeker meer dan 150 jaar oud gezien het soort smeedwerk en het gebruik van lunsbouten (spieën) i.p.v. moeren, zie bijgaande foto's.

Onze dubbel assers kunnen circa 800 kilo tillen, maar deze drie-asser gaat verder. Als we de kruk van 18 cm eenmaal ronddraaien, gaat de teen 7 mm omhoog. De vuist legt dan een weg af van 113 cm dat geeft een vertraging van 113 cm tegen 0,7 cm, dus 1 op 160. Met een kracht van 15 kilo aan de kruk wordt dus circa 2400 kilo hefkracht geleverd.

Drie tommen = drie assen, want het oude woord voor as is tomme (duim). Ook houtzaagmolens heetten vaak dommekracht - is askracht - naar de krukas die de zaagramen aandrijft. We blijven ons verwonderen over het vernuft en kunde van onze voorouders!

Dikke eik op de slee

De vorige keer meldden we al dat we aan de slag konden met het zagen van een dikke eikenstam. Met een diameter van 1,10 meter een joekel van een stam, waar we secuur mee moeten omgaan. Om de stam op de grote slee te krijgen, maken we gebruik van – jawel – de dommekrachten. Normaal gesproken trekken we het kopse eind van de stam met de winderij omhoog (waarmee we de bomen ook naar binnen trekken), maar bij soort gewichten kiezen we voor veiligheid en daarmee de dommekrachten. Iets meer werk, maar het is het waard. Na een aantal uren lag de stam op de slee en de stam past (na wat hakken) precies door het grote raam. Dat is te zien op bijgaande foto, waarbij het zaagraam in de laagste stand staat.

Met de wind zit het wel goed, dus in februari gaat we de eik proberen klein te krijgen. Een mooie klus!

Opruimen hoort er ook bij

Zaterdag 3 februari was het in de ochtend zulk mooi weer dat we – ondanks een lekker windje – buiten aan de slag gingen om planken en reststukken op te ruimen. De goede planken werden naar de droogschuur gebracht, maar de meeste reststukken werden verzaagd tot brandhout. Dus Marc deed zijn veiligheidskleren aan en ging los met de kettingzaag. Later op de ochtend zag het er achter de molen alweer veel beter uit. Voor het seizoen willen we de boel namelijk weer netjes hebben.

Wat een diversiteit aan activiteiten en dat elke zaterdag weer: genieten!

Jan en Arjan

